

ЦИФРОВІ МЕТОДИ ПЕРЕТВОРЕННЯ СПЕКТРІВ СИГНАЛІВ

1. Перенос й інверсія спектра сигналу.
2. Формування сигналу з однією бічною смугою.

При обробці сигналів у галузі телекомунікації та радіотехніки виникає ряд задач, пов'язаних з перетворенням спектрів сигналів. Деякі з них вирішуються за допомогою цифрової фільтрації.

В окрему групу можна виділити задачі, що вимагають переміщення спектра сигналу на осі частот. Такі перетворення сигналу є типовими в техніці багатоканального зв'язку при формуванні групового сигналу із частотним розділенням каналів (ЧРК) або при виділенні окремих канальних сигналів із групового сигналу з ЧРК. Особливістю зазначеної обробки є те, що амплітудний спектр сигналу практично не змінюється. Міняється лише положення спектра на осі частот

1. Перенос й інверсія спектра сигналу

Розглянемо дискретний дійсний сигнал $x(nT)$ із частотою дискретизації $f_d = 1/T$, спектр якого в основній смузі нормованих частот $[0; 0,5]$ займає смугу $[w_1; w_2]$.

Модуль спектра сигналу $x(nT)$ умовно показана на рис.1,а.

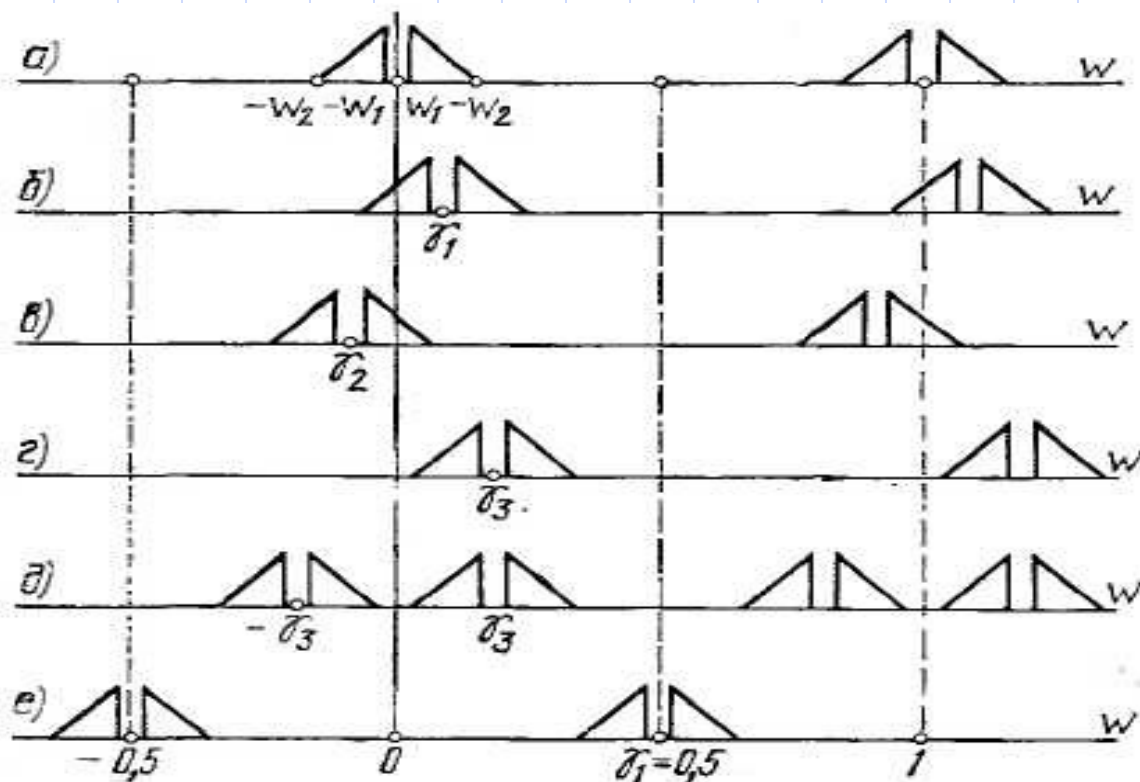

Рис.1

Перенос спектра дійсного сигналу

Перенос спектра по осі частот на величину γ здійснюється шляхом множення відліків сигналу $x(nT)$ на відліки дискретної експоненти (рис.2,а), причому $0 < |\gamma| < 0,5$.

Спектр сигналу $y(nT) = x(nT) * e^{-j2\pi n\gamma}$ дорівнює

$$Y(e^{j2\pi w}) = X(e^{j2\pi(w-\gamma)}).$$

Якщо $\gamma = \gamma_1 > 0$ спектр зміщується по осі частот вправо. На рис.1,б вказаний модуль спектра зміщено вправо. Нижня бокова смуга основного спектра розташована на осі частот симетрично щодо частоти $w=0$. Якщо $\gamma = \gamma_2 < 0$, спектр зміщується вліво (рис.1,в).

Перенос спектра дійсного сигналу

Сигнал $y(nT)$ в загальному випадку є комплексним. Операція множення дійсного сигналу $x(nT)$ на $e^{-j2\pi\gamma n}$ виконується схемою, показаною на рис.2,б, де $y_1(nT)$ і $y_2(nT)$ - відповідно дійсна й уявна складові вихідного сигналу $y(nT)$ схеми рис.2,а.

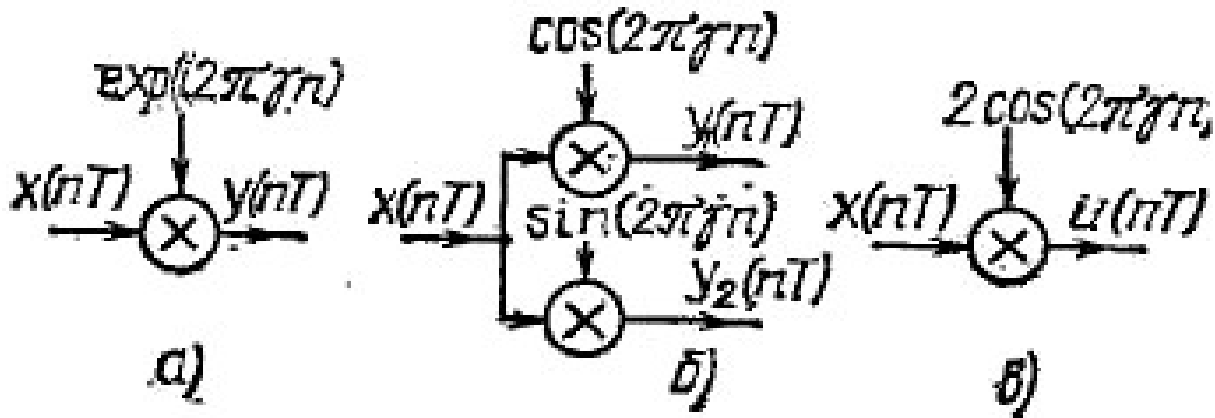

Рис.2

Перенос спектра дійсного сигналу

Для отримання дійсного сигналу $u(nT)$, спектр $U(e^{j2\pi w})$ якого являє собою спектр вихідного сигналу $x(nT)$ з бічними смугами, розташованими симетрично щодо певної частоти

$$\gamma_3 \quad (\omega_2 \leq |\gamma_3| \leq 0,5 - \omega_2),$$

необхідно помножити відліки сигналу $x(nT)$ на відліки дискретної косинусоїди (рис.1,з).

$$\begin{aligned} u(nT) &= x(nT) 2 \cos 2\pi n \gamma_3 = x(nT) e^{j2\pi n \gamma_3} + x(nT) e^{-j2\pi n \gamma_3} = \\ &= u_1(nT) + u_2(nT). \end{aligned}$$

Спектр сигналу $u_1(n)$ дорівнює спектру вхідного сигналу, зміщеному по осі частот на величину γ_3 вправо, а спектр сигналу $u_2(n)$ дорівнює спектру вхідного сигналу, зміщеному на величину γ_3 вліво. Оскільки $U(e^{j2\pi w}) = U_1(e^{j2\pi w}) + U_2(e^{j2\pi w})$

то результуючий сигнал $u(n)$ має необхідний спектр (рис.2.1,д).

Інверсія спектра дійсного сигналу

Інверсія спектра дійсного сигналу $x(nT)$, тобто одержання сигналу $y(nT)$ зі спектром

$$Y(e^{j2\pi\omega}) = X(e^{j2\pi(0,5-\omega)}),$$

здійснюється шляхом простої зміни знака кожного другого відліку сигналу $x(nT)$:

$$y(nT) = (-1)^n x(nT), \quad n = 0, 1, \dots$$

Дійсно, сигнал $y(nT)$ зі спектром (рис.1,е) утворюється шляхом множення відліків сигналу $x(nT)$ на відліки дискретної експоненти $e^{j2\pi n\gamma_4}$

де $|\gamma_4| = 0,5$, а $\exp(j2\pi n\gamma_4) = \exp(j\pi n) = (-1)^n$.

Перенос спектра комплексного сигналу

Розглянемо дискретний комплексний сигнал $x(n) = x_1(n) + jx_2(n)$ із частотою дискретизації $f_d = 1/T$

Перенос спектра $X(e^{j2\pi w})$ по осі частот на γ здійснюється (як й у випадку дійсного сигналу) множенням відліків сигналу $x(nT)$ на відліки дискретної експоненти $e^{j2\pi n\gamma}$

Відповідна схема показана на рис.3, $y_1(nT)$ і $y_2(nT)$ - відповідно дійсна й мніма складові вихідного сигналу $y(nT)$.

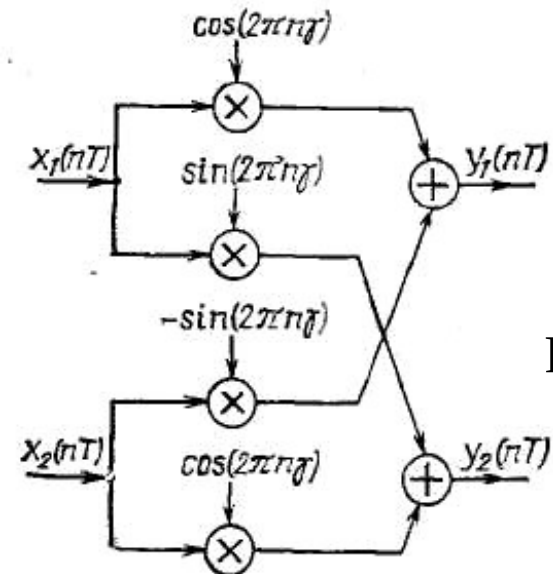

Рис.3

2. Формування сигналу з однією бічною смугою (ОБС)

Розглянемо дискретний дійсний сигнал $x(nT)$, спектр якого в основній смузі нормованих частот $[0; 0,5]$ займає смугу $[w1; w2]$.

Схема формування комплексного сигналу $y(nT)$ з ОБС показана на рис.4,а, а модуль спектра вихідного сигналу — на рис.5,а.

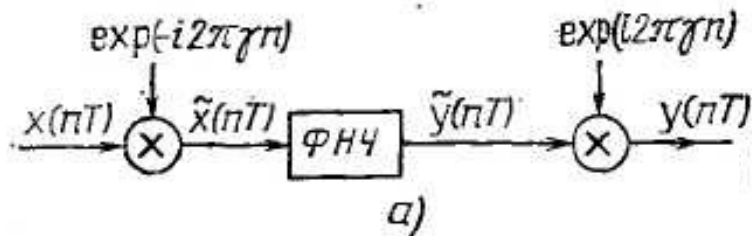
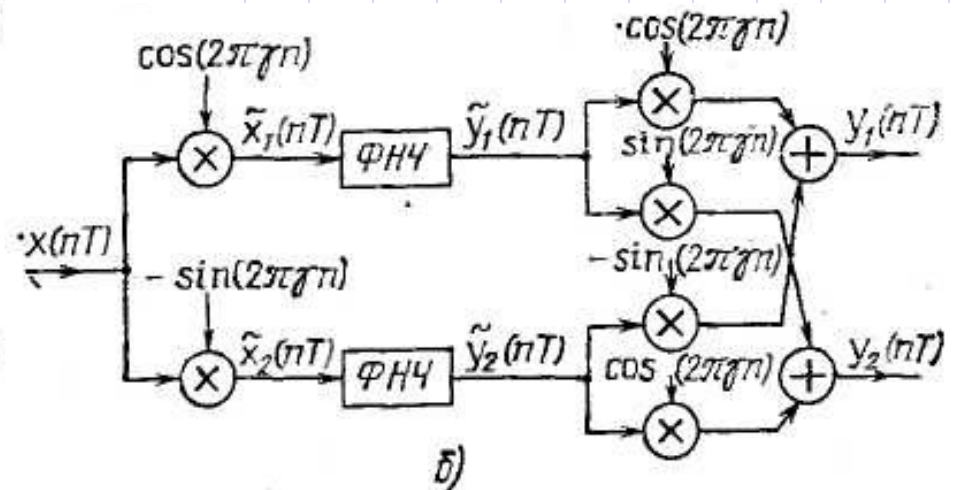

Рис.4

Перенос спектра комплексного сигналу

Принцип роботи схеми полягає в тому, що сигнал $x(nT)$ множиться на дискретну експоненту $e^{j2\pi\gamma}$

Припустимо, що $\gamma = -(\omega_1 + \omega_2)/2$

При цьому спектр сигналу зміщується на величину γ вліво, верхня бічна смуга спектра розташовується симетрично відносно 0 і займає смугу від $-(\omega_2 - \omega_1)/2$ до $(\omega_2 - \omega_1)/2$.

Модуль спектра такого сигналу показаний на рис.5,б. Далі права бічна смуга виділяється фільтром нижніх частот, ширина нормованої смуги пропущення якого дорівнює $(\omega_2 - \omega_1)/2$,

а ширина нормованої проміжної смуги дорівнює $\min(2\omega_1, 1 - 2\omega_2)$.

Перенос спектра комплексного сигналу

Ідеалізована амплітудно-частотна характеристика ФНЧ показана на рис.5,в, а модуль спектра сигналу $y(nT)$ на виході ФНЧ — на рис.5,г. Зворотній зсув верхньої бічної смуги спектра в область частот $[0; 0,5]$ здійснюється множенням сигналу $y(nT)$ на дискретну експоненту $e^{-j2\pi\gamma}$

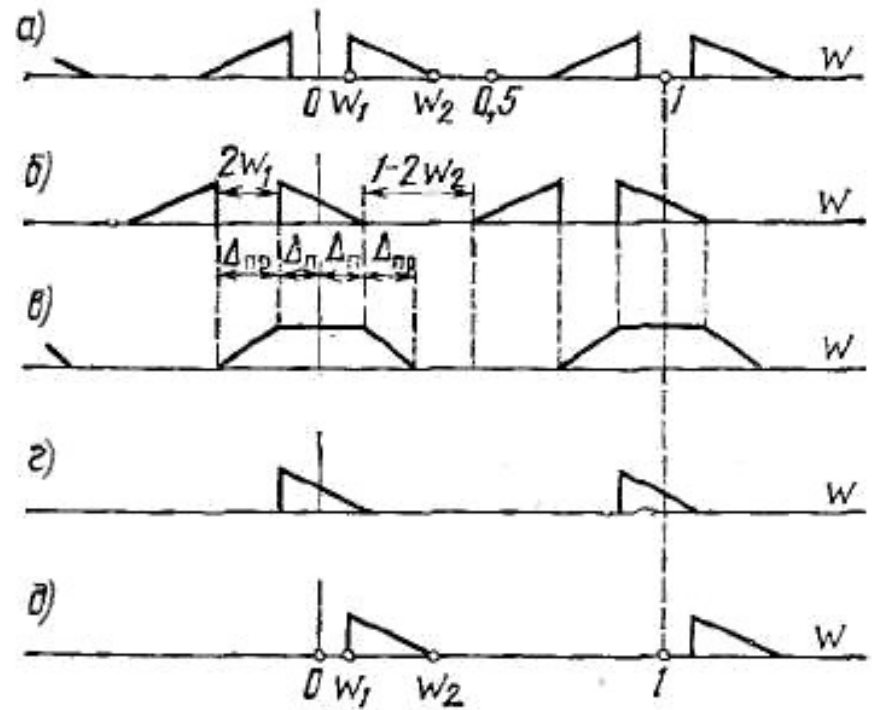

Рис.5

Перенос спектра комплексного сигналу

Коефіцієнт y визначає зсув спектра й, отже, параметри ФНЧ, що формує сигнал з ОБС. Оскільки АЧХ дійсного ФНЧ симетрична щодо частоти $\omega=0$ (див. рис.5,в), граничні частоти смуги пропускання $\omega_{г.п.}$ і смуги затримування $\omega_{г.з.}$ повинні задовольняти умовам:

$$\begin{aligned}\omega_{г.п.} &\geq \max(\gamma - \omega_1, \omega_2 - \gamma); \\ \omega_{г.з.} &\leq \min(\gamma + \omega_1, 1 - \omega_2 - \gamma).\end{aligned}$$

Оскільки сигнали $x(nT)$ і $y(nT)$ є комплексними, їхня обробка здійснюється «комплексною» схемою (див. рис.4,б), у якій існують окремі гілки для обробки дійсної й мнімої складових сигналу $x(nT)$.